

Bilim ve teknoloji politikalarında ‘2003’...

Aykut Göker

Geride bırakmak üzere olduğumuz 2003 yılının Türkiye’nin bilim ve teknoloji politikaları açısından özel bir önemi var. Konuyla ilgilenenler hatırlayacaklardır; 1980’li yılların başında, dönemin TÜBİTAK ve TAEK’ten sorumlu Devlet Bakanı Prof. Dr. M. Nimet Özdaş’ın eşgüdümünde, DPT ve TÜBİTAK’ın yakın işbirliği ve 300 kadar bilim adamı ve uzmanın katılımıyla bir bilim politikası tasarlanmış ve bu tasarı **Türk Bilim Politikası: 1983-2003** adıyla ve Sayın Özdaş’ın imzasını taşıyan, 27.10.1983 tarihli bir yazı ile dönemin başbakanının onayına sunulmuştu. Yapılan çalışma, yazıda, şu sözlerle açıklanıyordu: “Bu çalışma ile ülkemizde ilk defa

- 1.Uluslararası normlara uygun olarak Türkiye’nin araştırma ve geliştirmedeki kapasitesi, insan gücü ve harcamaları tespit edilmiş,
- 2.Bilimsel alanda uzun vadeli hedeflerimiz belirlenmiş,
- 3.ekonomik ve sosyal kalkınma hedeflerimize bağlı olarak bilim ve araştırma alanlarındaki önceliklerimiz ortaya konmuş,
- 4.Bilimsel alandaki hedeflerimize ulaşmak ve aynı zamanda mevcut sistemimizin etkinliğini sağlamak üzere bir Kanun Hükmünde Kararname ile Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu teşkil edilmiş ve Bilim Politikamızın uygulanması için gerekli mekanizmalar oluşturulmuştur.”

Bu politika için öngörülen vâde **yirmi yıld**ı ve süre 2003’te dolacaktı. Ne var ki, ‘Türk Bilim Politikası: 1983-2003’ yürürlüğe konduktan hemen sonra rafa kaldırılmış ve neredeyse yok sayılmıştır. Oysa, bilim ve teknolojiye belirli bir politikanın izlenmesi Türkiye açısından da gerekliydi. ‘Türk Bilim Politikası: 1983-2003’ün başlıca ürünü olan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK), bu gereksinmeye yanıt vermek üzere, 3 Şubat 1993 tarihinde, zamânın Başbakanı Süleyman Demirel başkanlığında yaptığı toplantıda, 2003 yılına kadar olan on yıllık dönem için, bilim ve teknolojiye izlenecek yeni bir politika belirledi. Tasarımı TÜBİTAK tarafından yapılan bu politikanın ana hatları ve uygulamaya yönelik karar tasarıları “**Türk Bilim ve Teknoloji Politikası:1993-2003**” başlığını taşıyan bir dokümanla Yüksek Kurulun onayına sunulmuştu. Bu tasarımda, “ana amaç, ülkeyi bilim ve teknoloji bakımından ileri ülkeler düzeyine getirmek, başka bir deyişle, **dünya teknolojisine yetişmek**”ti. Bu amacın gerçekleşebilmesi için, bilim ve teknoloji göstergeleri açısından belirli eşik değerlerin üzerine çıkılması gerekliydi; ve bu bağlamda, **on yıllık** dönem sonunda:

- İktisâden faâil on bin nüfus başına 7 olan, tam zamana eşdeğer araştırmacı sayısının 15’e çıkarılması,
- ARGE harcamalarının gayri safî yurtiçi hâsıla içinde % 0,33 olan payının % 1’e çıkarılması,
- Ülkemizin, evrensel bilime katkı açısından, dünya sıralamasında 40’ıncı sırada olan yerinin 30’unculuğa yükseltilmesi ve
- Özel sektörün, toplam ARGE harcamaları içinde % 18 olan payının % 30’a çıkarılması

öngörülmüştü. Bu politikanın da vâdesi 2003’te doldu. 2003, öte yandan, Cumhuriyet’in 100. Kuruluş Yıldönümü olan 2023 hedef alınarak yapılan yoğun öngörü çalışmalarına tanıklık etti. Bilindiği gibi, bunlar, 2023 yılını hedef alacak bilim ve teknoloji politikalarının belirlenmesine ışık tutmak üzere, TÜBİTAK’ın eşgüdümünde yürütülen Vizyon 2023 Projesi kapsamındaki “Teknoloji Öngörü Çalışması” ve TÜBA’nın eşgüdümünde yürütülen “Moleküler Yaşam Bilim ve Teknolojileri Araştırma Öngörü Çalışması” ile “Temel Bilimler

Araştırma Öngörü Çalışması”ydı. Sözün kısası, 2003, yeni bir bilim ve teknoloji politikasının da başlangıç yılı olacak. Özellikle bu nedenle, önceki politika tasarımlarını neden hayata geçiremedik ya da uygulamada tam bir başarı elde edemedik sorusunu yanıtlamanın da tam zamanı. Sevinerek öğrendiğimize göre, TÜBA, yıl bitmeden düzenleyeceği “**Geçmişten Geleceğe Türk Bilim ve Teknoloji Politikaları**” konulu bir toplantı ile bu değerlendirmenin yapılmasına imkân sağlayacak.(*). Geleceğe ümitle bakabilmemiz, geçmişini iyi değerlendirebilmemize bağlı.

.....o.....

(*).Bu satırların yazarının bu tür değerlendirmelere katkıda bulunmak için yaptığı çalışmalara <http://www.inovasyon.org/yazardetay.asp?YazarID=1> adresinden erişilebilir.

CBTD. 20 Aralık 2003